

IZ NAGOVORA ČLANOM DRUŠTVA OB PODELITVI NAGRADE DKAS 14. 1. 2016

... Zdi se, da je danes pravi čas, ko se je vredno ozreti nazaj na začetke slovenske krajinske arhitekture in si predočiti širšo sliko o možnostih, ki jih ima krajinska arhitektura, zato da nekaj naredi za skupno dobro. Pravkar poteka razprava o prostorski zakonodaji. Ni se mogoče izogniti refleksiji na to dogajanje. Prav tu, v prostorski zakonodaji, je ključen prispevek, ki ga krajinska arhitektura lahko da prostoru in državljanom Republike Slovenije.

Krajinska arhitektura je po naravi integrativna dejavnost. Poleg svojega samostojnega, v sebi sklenjenega delovanja, krajinska arhitektura tudi dopolnjuje biotehniške dejavnosti, kot sta gozdarstvo in agronomija. Nadgrajuje jih z doživljajsko in z etično razsežnostjo. Kot vse načrtovalne discipline je krajinska arhitektura sintezna dejavnost. Ob novih eksistencialnih vprašanjih in ob novih etičnih izhodiščih krajinska arhitektura dopolnjuje tudi sicer sintezno in kulturološko že utemeljeno arhitekturo, toda dopolnjuje tudi tehniške discipline, ki urejajo prostor: urbanizem, načrtovanje infrastrukture in nasploh prostorsko planiranje.

Ključno za krajinsko arhitekturo je urejanje in upravljanje prostora skladno z njegovo samoraslostjo, načrtovanje naravnega v najširši paleti te pomenske košare, torej tudi v doživljajskih in v kulturnih predočbah in pomenih narave. Cilj krajinskega načrtovanja zato ni samo ustvarjalno ohranjaje človekovega okolja temveč tudi ustvarjalno ohranjaje prvobitnosti - svetá *'konstitutivne negotovosti in prirojene neodločnosti'*, kot bi rekel filozof Paolo Virni.

Začetki oblikovanja sodobne krajinske arhitekture na Slovenskem ob koncu 60-tih in v zgodnjih 70-tih letih prejšnjega stoletja so sovpadali s pomembnimi premiki v družbeni zavesti. Začel se je oblikovati drugačen odnos do življenjskega okolja in prostora. Bil je čas krize v okolju, kot so takrat poimenovali začetke okoljskega ozaveščanja. Krajinska arhitektura je bila pri odgovorih na takratne probleme v 'prvih frontnih črtah'. Omenimo samo krajinsko arhitektko, baronico dame Sylvio Crowe, pa

krajinskega arhitekta in prostorskega planerja Iana McHurga. V njunih deželah, v Veliki Britaniji in v Združenih državah Amerike, sta bila tudi vplivni javni osebi.

V začetku 70-tih let je prof. Dušan Ogrin takratno pretežno hortikulturno delovanje odprl za vplive iz tujih okolij. Mnogi nosilci avantgardnega svetovnega dogajanja so obiskali Ljubljano. Serija simpozijev in konferenc je omogočila, da se je tudi širše strokovno okolje v Sloveniji seznanilo z novimi pogledi na urejanja prostora.

Tudi danes je ključnega pomena premislek o tem, ali se država Slovenija ustrezno obnaša do svojega prostora. Ali ne bi bila potrebna osvežitev, svež veter, podoben tistemu, ki je razpihal ljubiteljsko provincialnost v 70-tih letih preteklega stoletja? Kako naj slovenska družba uredi svoj odnos do prostora, do njegovega razvoja, do njegovega varovanja? Krajina je tisti del nacionalnega prostora, ki daje Sloveniji posebno identitetno moč in hkrati njeno izstopajočo prepoznavnost. Poleg tega pa krajinska arhitektura lahko pomembno prispeva k ustreznemu urejanju in načrtovanju prostora v Sloveniji, tudi k urejanju odnosov med akterji številnih konfliktov in zagat, ki nastajajo v prostoru. Žal se je iz javne zavesti izgubilo spoznanje, da sta stanje in kakovost nacionalnega prostora dobrina, ki je podobno pomembna za neko skupnost, kot sta na primer pomembni dobrini javno zdravje ali izobrazba državljanov. Ustrezno urejanje prostora je ključnega pomena za obstoj in razvoj neke skupnosti. Zato bi tudi urejanju prostora moralo imeti podoben položaj v organiziranosti neke skupnosti, položaj javne službe, kot ga imata zdravstvo in šolstvo. Toda privatizacija prostorskega načrtovanja je prav zaradi opuščanja družbene skrbi in skupne odgovornosti za prostor najprej uničila zavode za urbanizem, katerih implicitno, če že ne eksplicitno, poslanstvo je bilo smotrno urejanje prostora in skrbništvo nad njegovimi kakovostmi, predvsem dolgoročno skrbništvo nad prostorom kot temeljnim naravnim virom. Tako se danes v zvezi z novo zakonodajo prepiramo predvsem o 'primarni ravni' - projektiranju objektov. Privatizacija narodovega bogastva - prostora kot temeljnega vira se je pokazala še v drugih pojavnih oblikah. Ne nazadnje je segla tudi na področje varstva naravne samoraslosti, ko je bil ustvarjen monopol odločanja pri varstvu biotske raznolikosti. Monopol, ki je pokrival domala pol državnega ozemlja,

je v veliki meri razgradil še tistih malo možnosti za celovito in skupno urejanje prostora/krajine, kar jih je ostalo znotraj posameznih državnih institucij. Razvoj v znatnem delu slovenskega prostora je sedaj odvisen od strokovno ozkih za področje celovitega urejanja prostora po definiciji nekompetentnih skupin.

Mislim, da v takem od različnih akterjev prilaščnem sistemu urejanja prostora tiči jedro okoljskih in prostorskih zagat, s katerimi se danes soočamo v Sloveniji. Krajinska arhitektura lahko v takih razmerah ponudi slovenskemu državnemu upravljavskemu sistemu boljše rešitve, tudi rešitve za nove probleme, ki jih ustvarjata tehnološki in prostorski razvoj. Seveda taka ponudba pomeni 'vojno' proti sistemu urejanja prostora, 'vojno', v kateri je treba zmagati, pa čeprav na daljši rok in z dolgoročneje zastavljeno strategijo. Ta trenutek se bijejo bitke. Tudi če katera od bitk ne bo dobljena, je zmaga v 'vojni' neogibna. Seveda bodo v tej vojni zmagovalci slovenski državljani in 'skupni zaklad' - skupno dobro, naš prostor, ne krajinski arhitekti ali katerakoli druga interesna skupina. V tej vojni je treba zmagati, tako ali drugače, če želimo dobro našemu prostoru, naši krajini. Izkušnje so- Znanje obstaja. Obstajajo ustvarjalni potenciali.

V Ljubljani 14. 1. 2014